

Předpoklady přípustnosti dovolání: formalistický výklad a odchýlení se od judikatury Ústavního soudu, ESLP či SDEU

6.9.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

I. senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Wintr) zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2023, č. j. 28 Cdo 639/2023-125, protože jím bylo porušeno základní právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Podstatou řízení před Ústavním soudem byla čistě procesní otázka týkající se posouzení splnění náležitostí dovolání, která se promítá do práva stěžovatelů na přístup k soudu. Stěžovatelé se v řízení před obecnými soudy domáhali po České republice – Ministerstvu spravedlnosti náhrady škody ve výši 161 000 Kč podle zákona odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Škoda měla stěžovatelům vzniknout v důsledku nepřiměřeně dlouhého zajištění automobilu v trestním řízení. Prvostupňový i odvolací soud žalobu zamítl. Dovolání stěžovatelů Nejvyšší soud odmítl jako vadné.

V ústavní stížnosti se stěžovatelé domáhali zrušení napadeného usnesení Nejvyššího soudu a namítali, že jím bylo porušeno jejich právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Nejvyšší soud jim podle nich odepřel právo na přístup k soudu, když odmítl jejich dovolání pro vady, protože dle něj neobsahovalo vymezení jednoho z předpokladů přípustnosti dovolání.

Ústavní soud argumentaci stěžovatelů přisvědčil a zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu. Po posouzení obsahu dovolání a jeho náležitostí totiž dospěl k závěru, že dovolání vadami netrpělo. Stěžovatelé v dovolání uvedli, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném posouzení právní otázky, zda stát odpovídá za škodu (snížení hodnoty zajištěné věci) vzniklé v důsledku plynutí času během zajištění věci v trestním řízení, případně zdali je takové snížení hodnoty vůbec škodou. Otázka naplnění podmínek odpovědnosti je otázkou hmotného práva, nikoliv otázkou skutkovou. Tato otázka se přitom vztahuje k ochraně základních práv a svobod, protože právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci zaručuje čl. 36 odst. 3 Listiny.

Vymezí-li dovolatel předpoklad přípustnosti dovolání tak, že se odvolací soud při řešení otázky hmotného nebo procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe nikoliv odvolacího soudu (jak plyne z jazykového výkladu § 237 občanského soudního řádu), ale od ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, nelze takové dovolání odmítnout jen proto, že explicitně nevymezuje odchýlení se od rozhodovací praxe také Nejvyššího soudu. To samé platí, pokud dovolatel v tomto smyslu argumentuje rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) či Soudního dvora Evropské unie (SDEU). Akceptování opačného výkladu by vedlo k tomu, že by odchýlení od judikatury Ústavního soudu, ESLP a SDEU napravoval (poprvé) až Ústavní soud. To by bylo nepochybně nežádoucí jak z pohledu hospodárnosti řízení, tak z pohledu principu subsidiarity ústavní stížnosti, podle kterého se Ústavní soud zabývá právními otázkami až v situaci, kdy byla dána jiným orgánům (soudům) faktická možnost k realizaci jejich pravomoci.

Plynou-li předpoklady přípustnosti dovolání dostatečně z právní argumentace obsažené v dovolání – jako tomu bylo v nyní projednávané věci – nelze dovolání odmítnout jako vadné jen pro absenci výslovného odkazu na jeden z předpokladů přípustnosti. Dovolání je nutné posuzovat podle jeho

obsahu. Postačí, když dovolatel předeštre právní otázku a uvede konkrétní judikaturu, s níž je řešení odvolacího soudu v rozporu. Nemusí jít přitom pouze o judikaturu dovolacího soudu, ale také o judikaturu Ústavního soudu, ESLP či SDEU. Opačný postup je v rozporu s právem na přístup k soudu, které tvoří součást práva domáhat se stanoveným postupem soudní ochrany podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Nejvyšší soud proto musí posoudit daný případ znovu a náležitě se vypořádat zejména s právní argumentací stěžovatelů ohledně rozporů s judikaturou Ústavního soudu a ESLP.

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1585/23 je dostupný zde (534 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/predpoklady-pripustnosti-dovolani-formalisticky-vyklad-a-odchyleni-s-e-od-judikatury-ustavniho-soudu-eslp-ci-sdeu>